

PRIKAZI

“Kultura i ekonomija”, godišnji skup Hrvatskog etnološkog društva, Zagreb, 9-11. lipnja 2011.

Ovogodišnji znanstvenoistraživački skup Hrvatskog etnološkog društva bio je posvećen temi kulture i ekonomije, s intencijom interdisciplinarnog promišljanja njihovih prepletanja i posljedica na prakse svakodnevice. Kako je navedeno u samom pozivu, tema skupa potaknuta je sve većom antropološkom važnošću ekonomije u suvremenom svijetu, bilo da je riječ o promišljanju socijalnih nejednakosti i ekonomske krize, kulturnim posljedicama post-socijalističke tranzicije i neoliberalnog kapitalizma, ili pak pitanjima transfera, distribucije i komercijalizacije znanja kao novonametnutim problemima društvima demokracije. Prvim blokom izlaganja postavljeni su teorijski okviri mogućih problema i izazova koje ekonomske paradigme stavljaju pred kulturne prakse i društvo općenito. Iako uspješne, konvencionalne ekonomske teorije imaju vrlo ozbiljna ograničenja (Matko Meštrović), jer ne mogu objasniti ekonomsku zbilju u kvantnim razmjerima, odnosno, nedostaju im veze i spona između ekonomskih kvantova iz svakodnevna života i makroskopskih agregata ekonomije. Posebice su nedostatakne ukoliko segment potrošnje, kao dio ekonomskog djelovanja, shvatimo i kao “polje u kojem se ljudske fantazije i projekcije prepliću s njihovim svakodnevnim življenim iskustvom” (Ozren Biti). U oprimjeravanju ovih problema nadovezala su se izlaganja o kulturnom krajoliku, posebice suhozidnim predjelima, kojem zbog potreba turističke ekonomije te davanja prednosti krupnom kapitalu, prijetje destruktivni zahvati s ozbiljnim posljedicama za krajolik (Jadran Kale) i o devastaciji javnog sektora (zdravstva i obrazovanja) kao javnog dobra u ime navodnog ekonomskog prosperiteta (Marijana Hameršak, Iva Pleše i Ana-Marija Vukušić). Ekonomski su procesi, u antropološkom smislu, kulturni fenomeni koji djeluju i na izgradnju identiteta. S obzirom na to da “jezik predstavlja jedan od ključnih posrednika u procesu komodifikacije kulture i komercijalizacije javnog prostora” te upućuje na poželjan identitet, primjerima jezičnog krajolika Pule nastojao se pokazati upravo navedeni spoj ekonomije i kulture (Mirna Jernej, Lucija Šimičić). Na mikrorazini, tj. odnosu potrošnje i individualnog identiteta moguće je ispitati “međugeneracijska iskustva potrošačkih praksi unutar obitelji, interpretacije vlastitih potrošačkih odabira, te stavove prema potrošnji kao sredstvu izgradnje identiteta” (Lucija Mihaljević). Iz stavova studenata humanističkih studija o odnosu prema radu i ponudi poslova na tržištu te dokolici moguće je iščitati društvene vrijednosti te ih upotrijebiti kao indikatore za kvalitetan odnos ponude i potražnje na tržištu rada (Gabrijela Vidić, Andrea Kovačević, Božena Krce Miočić). Kada je riječ o mladima, na tragu socijalnopsiholoških i biomedicinskih istraživanja moguće je propitati dinamiku i posljedice modernizacijskih procesa na adolescentnu populaciju “koja interpretirajući i promišljajući sociokulturni i

politički kontekst gradi svoje vlastite kulturne modele i identitete" (Irena Martinić Klarić, Ana Malnar, Lana Peternel).

Zasebni su blok izlaganja bile teme povezane s devastacijom malog poduzetništva čije se zatvorene radnje mogu razumjeti "kao znak širih političkih, ekonomskih, ali i sociokulturnih fenomena i procesa" (Bojan Mucko) ili zatvaranjem većih tvornica čije se socijalističko naslijeđe još uvijek očituje u kazivanju njihovih bivših radnika, posebice radnica, kao vremenu prosperiteta i ekonomskog blagostanja nasuprot današnjoj nezaposlenosti i privrednoj devastaciji (Silvija Juraić o propasti tekstilne industrije, Marina Blagaić o šoltanskom pogonu "Jugoplastike", Marija Borovičić o velolučkoj tvornici za preradu ribe). Pozitivne primjere malog obrtništva predstavile su Melanija Belaj, s istraživanjem o proizvodnji alkoholnih pića koje od tradicionalno muškog zanimanja postaje sve unosniji ženski obrt, te Zvezdana Antoš, koja je muzejskom izložbom u sklopu većeg europskog muzejsko-istraživačkog projekta, prikazala inovativnost i kreativnost zagrebačkih poduzetnika kad je riječ o kulturi konzumacije kave.

Probleme promjenjivosti i višeznačnosti socioekonomskog statusa stanovništva nekolicina je autorica istraživala s obzirom na kvalitetu stanovanja i status vlasništva stana ili kuće u Kninu (Lana Peternel), s obzirom na prirodne resurse koji se nepovratno gube zbog tržišnog interesa (izlaganje Ane Perinić Lewis o izgradnji hidrocentrale na rijeci Dobri), te s obzirom na zahtjeve turizma (o raskoraku između želja i mogućnosti razvijanja kulturnog turizma u Istri te istarske turističke svakodnevice) i nužnosti konzervacije (Ana Mlinar je na primjeru obnove i revitalizacije Vaclavekovog mlina ukazala na važnost edukativnog i turističkog potencijala starih gospodarskih zgrada).

Ekonomskim aspektima u bavljenu sportskim plesom s naglaskom na njegovu neprofitabilnost, a time i marginaliziranost bavila se Ivana Katarinčić, dok se Suzana Marjanić kritički osvrnula na okrutne ekonomije ubijanja životinja zbog tržišno isplative farmaceutske i kozmetičke industrije. Ivan Molek bavio se "ekonomijama mita i povijesti, njihovim više ili manje vidljivim trgovima, iskustvom i uobličavanjem vremena" u artikulaciji i teoriji druge polovice 20. stoljeća.

Posljednji, treći dan skupa bio je posvećen feminističkoj ekonomiji i rodnom aspektima ekonomije općenito. Propitivanje neuobičajenih ekonomskih koncepata koji bi zamijenili neoliberalne ekonomske tendencije osiromašivanja, poglavito žena, teme su koje su okupirale znanstvenice u ovom bloku izlaganja. Promjene na tržištu rada podjednako jačaju mogućnosti zapošljavanja žena, kao i klasne razlike između njih (Lilijana Burcar), stoga su nužne etički osmišljene ekonomije, ponajprije ekonomije brige (Jelena Milinović) i ekonomije darivanja (Renata Jambrešić Kirin) te rodne analize socioekonomskih statusa žena i muškaraca (Kanita Imamović-Čizmić i Amila Ždralović), kao i rodno osjetljiva oporezivanja (porez za samce Marija Živković).

Velik broj javna na skup potvrdio je pretpostavku organizatorica (Ines Prica, Tea Škokić i Renata Jambrešić Kirin) kako je pitanje odnosa kulture i ekonomije jedno od teorijski kompleksnijih i istraživački provokativnijih tema u društveno-humanističkim znanostima, a neke od odgovora ponuđenih na HED-ovu skupu valjalo bi uključiti u pojedine javne politike i buduća ekonomska planiranja.

Tea Škokić